

การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชและจิตเวชจากสารเสพติดที่มีปัญหาซับซ้อน แบบเชิงรุกในชุมชน ผ่านกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม

ชนินทร์ ประกายสิทธิ์ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
กลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติด โรงพยาบาลแกดำ

บทนำ

ความสำคัญ

ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ยุทธศาสตร์ที่ 1

การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาส
เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ยุทธศาสตร์ที่ 2

การแก้ไขปัญหายาเสพติด

จุดเน้นที่สำคัญ คือ
เชื่อมโยงและบูรณาการ
ขับเคลื่อนผ่านกลไกการ
พัฒนาคุณภาพชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 3

การสร้างและพัฒนาระบบ
รองรับการคืนคนดีให้สังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 4

การควบคุมยาและผู้ค้ายาเสพติด

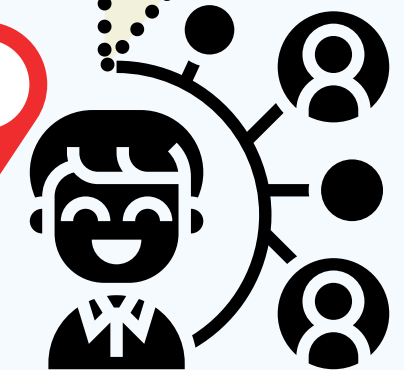
ยุทธศาสตร์ที่ 5

ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 6

การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกัน
ปัญหายาเสพติด

ยุทธศาสตร์ที่ 7

การมีส่วนร่วมภาคประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 8

การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

ความสำคัญ

นโยบายสาธารณสุข โดยท่านสมศักดิ์ เทพสุทิน

เร่งรัด 5 ด้าน

สานต่อ 5 ด้าน

1

ยกระดับ 30 บาท
รักษาทุกที่ด้วยบัตร
ประชาชนใบเดียว

2

การแก้ไขปัญหายาเสพติด
อย่างบูรณาการ พัฒนา
มินิธัญญารักษ์ บูรณาการ
การบำบัด รักษา ฟันฟู
ให้เป็นรูปธรรม

3

การพัฒนาการแพทย์
ปฐมภูมิส่งเสริมการมี
ส่วนร่วมในการดูแล
สุขภาพประชาชน

4

การยกระดับ
เศรษฐกิจสุขภาพ

5

เพิ่มการเข้าถึงบริการ
สุขภาพพลิกโฉม
โรงพยาบาลชุมชน
ทั่วประเทศ

1

พัฒนางาน
สาธารณสุขตาม
แนวพระราชดำริ

2

สร้างขวัญและกำลังใจ
ให้กับบุคลากรและ
พี่น้อง อสม.

3

ส่งเสริมสุขภาพกาย
และจิต ให้ความสำคัญ
กับการดูแลสุขภาพจิต

4

พัฒนาสถานชีวา
ภิบาลและระบบการ
ดูแลผู้ป่วยแบบ
ประคับประคอง

5

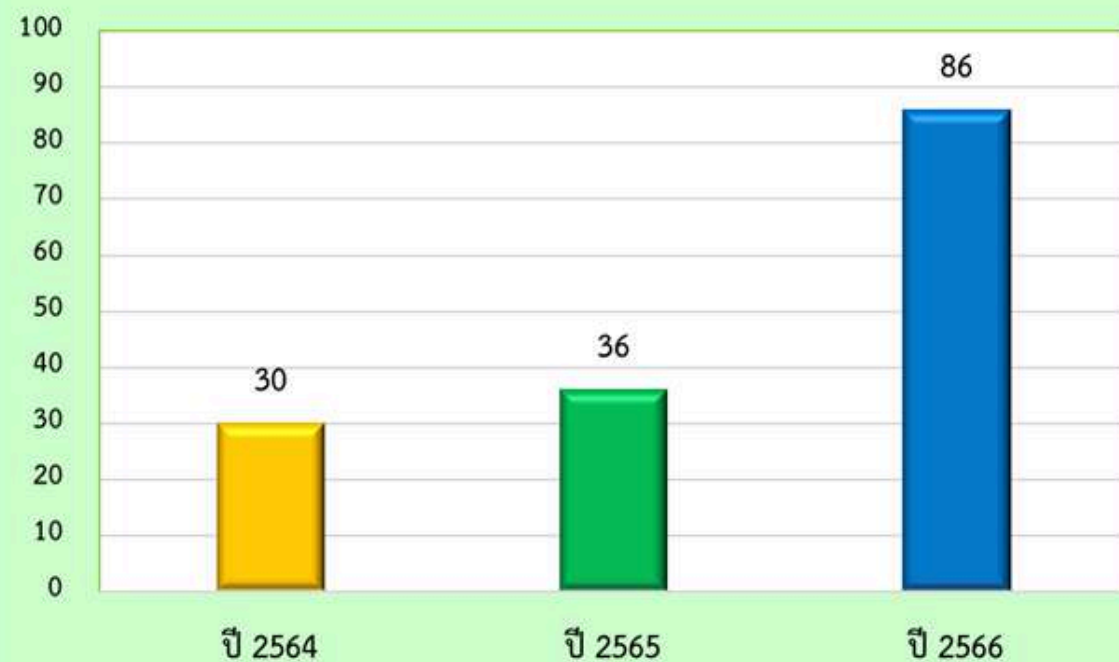
ดูแลให้ทุกคน
ปลอดภัยจากโรค
และภัยสุขภาพ

สถานการณ์อำเภอ

คดียาเสพติดออกจากรั้ว ปี 2564 - 2566

ผู้ป่วยจิตเวช
118 คน

สีแดง 8 ราย (6.78%)

สีเหลือง 11 ราย
(9.32%)

สีเขียว 43 ราย
(36.44%)

สีขาว 56 ราย
(47.46%)

ชาย 98 คน
(83.05%)

หญิง 22 คน
(16.95%)

AGE ช่วงอายุระหว่าง 19 - 63 ปี

ผู้ป่วยจิตเวชมีอาการอาละวาด
เดือน ก.ค.- ก.ย. 2566
รวมจำนวน 13 ราย

ก.ค.
3 ราย

ส.ค.
3 ราย

ก.ย.
7 ราย

ส่งต่อ
11 ราย

กลับบ้าน
2 ราย

รายเดิม
3 ราย

ปัญหาที่พบ

รักษาหายแล้วกลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ

มาตามนัดได้ยากกลับไป
แต่ไม่รับประทานยาต่อเนื่อง

ไม่มาพบแพทย์รับการรักษาตามนัด

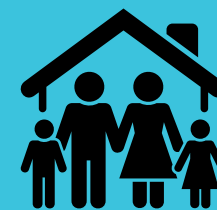
ปัจจัยบกพร่องด้านผู้ดูแล สมาชิก
ในครอบครัวไม่มีศักยภาพในการดูแล

ไม่มีพาหนะมารับการรักษา
ที่โรงพยาบาล

สมาชิกในครอบครัวเกิดภาวะ
เหนื่อยหน่าย ท้อแท้

ผลการพัฒนาในวงรอบ ที่ 1

มีผังการการดูแล
ผู้ป่วยจิตเวชฉุกเฉิน
ในชุมชน

ผู้ป่วยจิตเวชสีแดง
ทั้ง **8 ราย** ได้รับการดูแล
ในชุมชนอาการสงบและ
ปรับเป็นสีเขียวทั้ง **8 ราย**

ผู้ป่วยจิตเวช 8 ราย
ได้รับยาฉีดที่บ้าน
ทุก 1 เดือน 3 ราย
ทุก 2 สัปดาห์ 5 ราย

ผู้ป่วยจิตเวช 5 ราย
ที่ฉีดยาทุก 2 สัปดาห์
มีอาการกำเริบบ่อยครั้ง
(สามารถจัดการแก้ไขได้
ไม่ได้ส่งต่อ) และยังคง
ใช้สารเสพติดอยู่
เป็นครั้งคราว
(ยาบ้า 3 ราย
กัญชา 2 ราย)

แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

โดยภาคีเครือข่าย
มีส่วนร่วม

ป้องกัน

แก้ไข
บำบัด
ฟื้นฟู

ปราบปราม

1

2

3

4

5

ฝ่ายปกครอง

ประสานงานทุกฝ่าย/ประสานงาน
ผู้นำชุมชน /งบประมาณ
ในการส่งต่อ/งบประมาณ
ในการติดตามเยี่ยม

ตำรวจ

ฝ่ายรักษาความปลอดภัย/คณะ
ทำงานด้านการรักษาความ
ปลอดภัยในการออกให้บริการ
ที่ชุมชน

สาธารณสุข

นำข้อมูลผู้ป่วยมาวางแผนการ
บำบัดรักษา/ให้ข้อมูลการบำบัด
รักษาแก่ทีม/ประสานงานทีม
ในวันที่ออกให้บริการ

ชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน/อสม.)

เฝ้าระวัง ติดตาม เตรียมความพร้อม
นัดหมายผู้ป่วยและครอบครัวก่อนทีมออก
ให้บริการ ให้ข้อมูลฝ่ายสาธารณสุขเมื่อ
ผู้ป่วยมีอาการเปลี่ยนแปลง/ให้ข้อมูล
ชุมชนเพื่อการยอมรับ เฝ้าระวังอาการ

อปท.

สนับสนุนและดูแลปัจจัยด้าน
พื้นฐานที่จำเป็นต่อผู้ป่วยและ
ครอบครัว

ลดปัญหา
ความรุนแรง
ทางสังคม

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1

เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ค้นหาสาเหตุและปัจจัยที่ผู้ป่วยจิตเวชที่บำบัดรักษาครบ 1 ปี และปรับระดับความรุนแรงจากสีแดงเป็นสีเขียวแล้วมีอาการกำเริบซ้ำ

2

เพื่อพัฒนาระบบการบำบัดรักษา ผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน โดยชุมชนและภาคี เครือข่าย มีส่วนร่วม

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์เครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแกด้า จังหวัดมหาสารคาม
เลขที่โครงการ 07/2568 ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2567

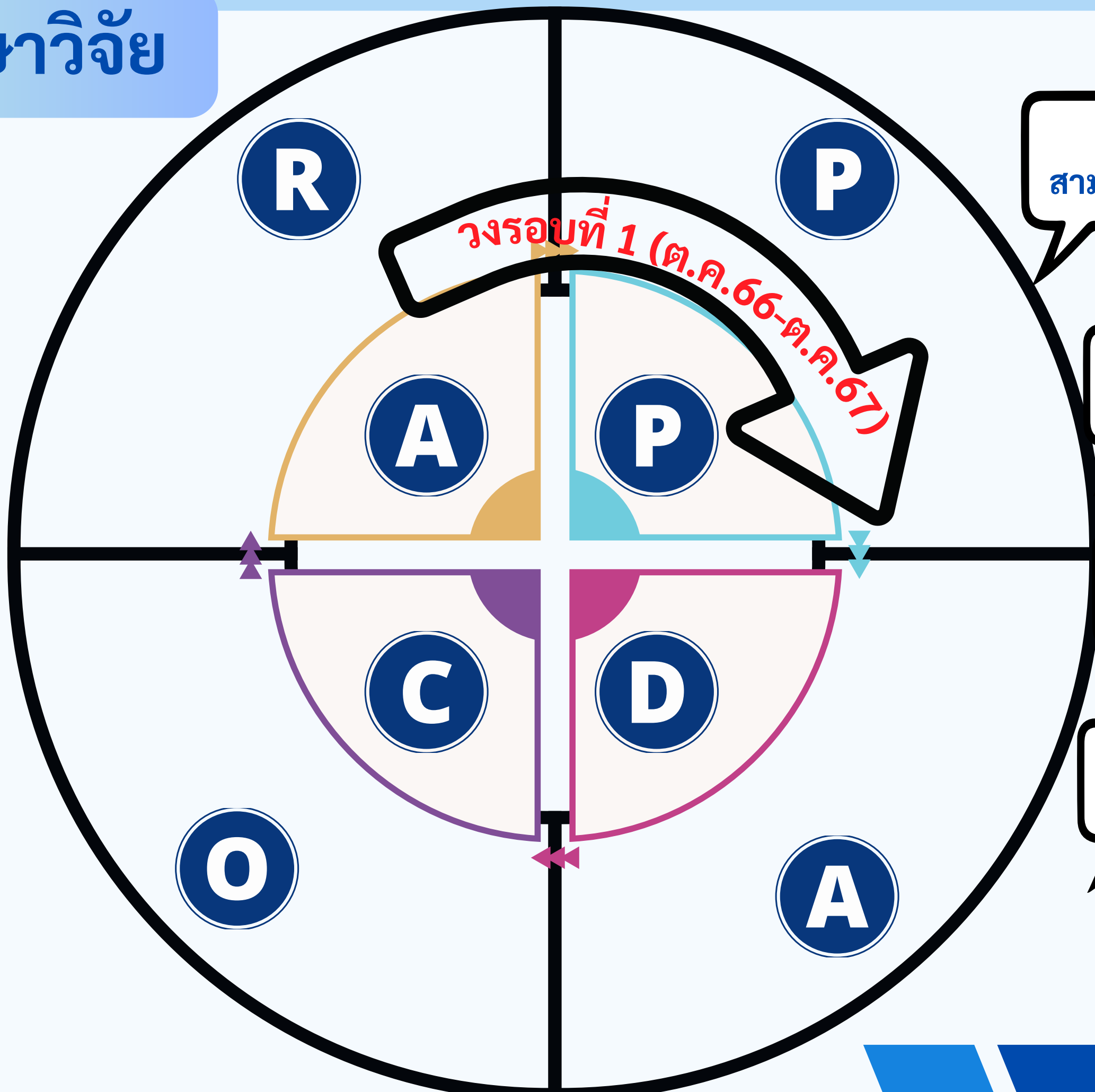
การศึกษาวิจัย

KAEDAM HOSPITAL

สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ใส่ใจบริการ ทำงานเป็นทีม

ระยะเวลา 6 เดือน
รอบที่ 2 (ต.ค.67-เม.ย.68)

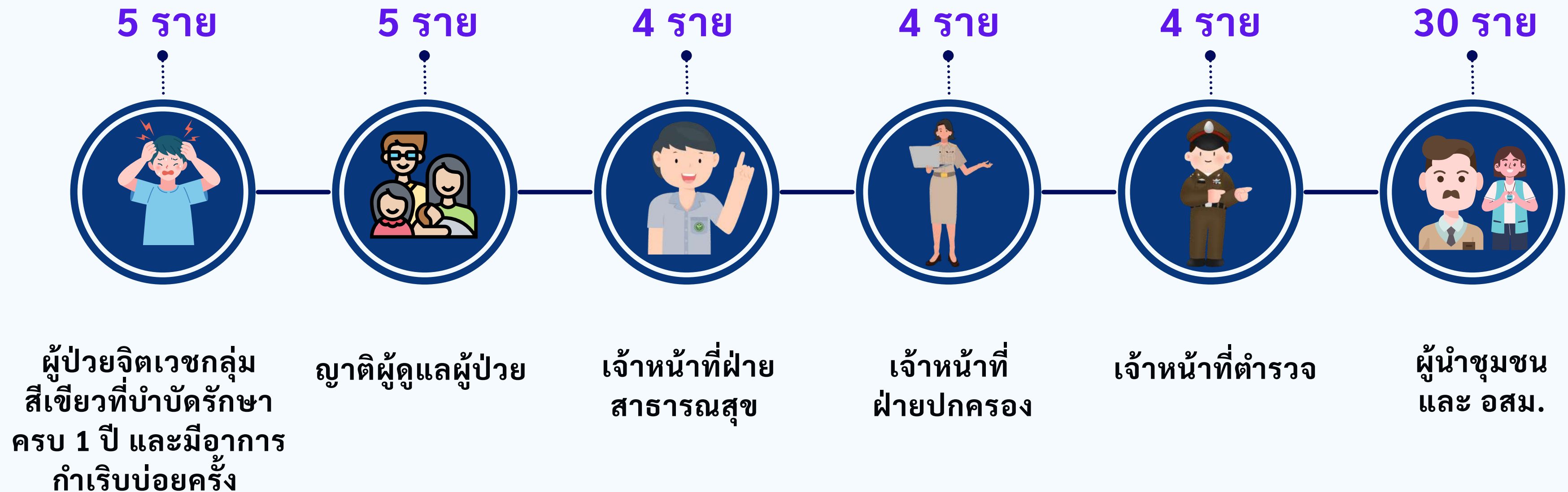
ผู้ป่วยกลุ่มสีแดง 8 ราย
สามารถปรับลดระดับความรุนแรงได้

อาการกำเริบ 5 ราย ใน 8 ราย

ได้รับการรักษาด้วยยาชนิดฉีด
ทุก 2 สัปดาห์ 5 ราย

ได้รับการรักษาด้วยยาชนิดฉีด
ทุก 1 เดือน 3 ราย

กลุ่มตัวอย่างงานวิจัย

รูปแบบศึกษาวิจัย

- เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- โดยภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 3 ระยะ

ระยะ 1

ระยะวิเคราะห์
สถานการณ์

ระยะ 2

ระยะพัฒนา

ระยะ 3

ระยะประเมินผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือการวิจัย

- แบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง (OAS)
- แบบประเมินคัดกรองและส่งต่อผู้ที่ใช้ยาและสารเสพติด(V.2)
- แบบประเมิน ST5
- แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังให้ความรู้เรื่องการดูแลผู้ป่วยจิตเวชฉุกเฉิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ

- จำนวน
- ร้อยละ

เชิงคุณภาพ

วิเคราะห์
เชิงเนื้อหา

วิเคราะห์สถานการณ์

ผู้ป่วย

มีผู้ป่วยจิตเวชและจิตเวชจากสารเสพติดกลุ่มสีแดง 8 ราย เป็นเพศชายทั้ง 8 ราย อายุระหว่าง 21–51 ปี เป็นผู้ป่วยจิตเวชทั่วไป 3 ราย และจิตเวชจากสารเสพติด 5 ราย สารเสพติดที่ใช้คือ กัญชา 2 ราย ยาบ้า 3 ราย ประเมิน V.2 = 8,13,21,22 และ 22 คะแนน แปลผล เป็นผู้เสพทั้ง 5 ราย มีอาการอาละวาด ก้าวร้าว ในครอบครัวและชุมชนบ่อยครั้ง ไม่เข้าถึงระบบการบำบัดรักษา

ครอบครัว/ญาติ

เกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ เกิดความรุนแรงในครอบครัว ทำร้ายร่างกาย ที่อยู่อาศัยถูกทำลาย/ สิ้นเปลืองและไม่มีงบประมาณในการนำส่งผู้ป่วย/ขาดรายได้จากการไม่ได้ประกอบอาชีพ ประเมิน ST5 ผู้ดูแล แปลผลเครียดระดับปานกลาง 2 ราย เครียดระดับมาก 2 ราย และ เครียดระดับมากที่สุด 2 ราย

ชุมชน

ชุมชนไม่สงบ มีความหวาดระแวงในตัวผู้ป่วย คนในชุมชนมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยในการอยู่ร่วมกัน ชุมชนไม่ยอมรับผู้ป่วยและครอบครัว มองว่าเป็นปัญหาสังคม อสม.ยังมีความรู้ความเข้าใจในการเฝ้าระวังหรือสังเกตอาการยังไม่ถูกต้อง มีความรู้ความเข้าใจก่อนการให้อบรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชฉุกเฉิน ร้อยละ 60

การพัฒนา

- ประชุมทีม
- ทบทวนข้อมูล
- วิเคราะห์สาเหตุของปัญหารายกรณี
วางแผนรูปแบบการเข้าถึงการได้รับยา
และการบำบัดรักษาโดยทีมสหวิชาชีพ

Planning
ชั้นวางแผน

P

Action
ชั้นปฏิบัติการ

A

- ปรับรูปแบบการรักษา
- ให้บริการเชิงรุกฉีดยาที่ชุมชน
- ให้บริการเยี่ยมบ้านและฉีดยาตามนัดหมาย

R

Reflect
ชั้นสะท้อนผล

- ส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยไปยัง อปท.
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน
- ปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการดูแลผู้ป่วย

O

Observing
ชั้นสังเกตการณ์

ผู้ป่วยที่มีอาการเปลี่ยนแปลง
รายงานแพทย์

P

Planning

ประชุมทีมผู้ร่วมดูแลผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน
ทบทวนข้อมูลเพื่อการยืนยันสถานะความรุนแรง

ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหารายกรณี วางแผนรูปแบบการเข้าถึงการได้รับยาและการบำบัดรักษา
โดยสหวิชาชีพและชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลร่วมกัน

A Action

ปรับรูปแบบการรักษาในกลุ่มผู้ป่วยจิตเวช
ที่มีปัญหาซับซ้อน เป็นการให้บริการเชิงรุกฉีดยา
ที่ชุมชน โดยภาคีเครือข่ายชุมชนมีส่วนร่วม

ให้บริการเยี่ยมบ้านและฉีดยาตามนัดหมาย มอบถุงยังชีพ
เพื่อเสริมสร้างกำลังใจ จากกองทุนปิ่นสุขอำเภอกำแพงแสน
รายละเอียด 200 บาท/ เดือน

O

Observing

เมื่อพบผู้ป่วยที่มีอาการเปลี่ยนแปลง รายงานแพทย์
เพื่อปรับเพิ่มหรือลดยาตามอาการของผู้ป่วย

ผู้ป่วยจิตเวชรายเดิม 5 รายที่มีอาการกำเริบบ่อยครั้ง
ในช่วงระยะเวลา 6 เดือนที่ดำเนินการ มีอาการกำเริบซ้ำ
2 ราย เผื่อระวังอาการ

R Reflect

1

ส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยไปยัง อปท. เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือ
สนับสนุนด้านปัจจัยพื้นฐานแก่ผู้ป่วยและครอบครัว

2

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียนและเสนอแนวทางการดูแล
ผู้ป่วย ร่วมกันกับทีมสหวิชาชีพและภาคีเครือข่ายชุมชน

3

ปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยจิตเวชและจิตเวช
จากสารเสพติดที่มีปัญหาซับซ้อนแบบเชิงรุกในชุมชน

การดำเนินงานระยะพัฒนา

โดยใช้วงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ Kemmis and McTaggart (1988)

จัดอบรมให้ความรู้ ผู้นำ
ชุมชน จิตอาสาในชุมชน
อสม.เรื่องแนวทางการ
เฝ้าระวังและดูแลผู้ป่วย
จิตเวชฉุกเฉินในชุมชน

จัดทำแผนการเยี่ยม
ติดตามอาการในผู้ป่วย
ทั้ง 5 ราย ติดตามเยี่ยม
โดยทีมชุมชนทุก
1 สัปดาห์

ชี้แจงแนวทาง
ช่องทางด่วนพิเศษเพื่อ
ขอความช่วยเหลือ
ผ่านทีมปกครองและทีม
ตำรวจในกรณี
มีเหตุฉุกเฉิน

วางแผนการส่งเสริม
ศักยภาพและการยอมรับ
ผู้ป่วยในชุมชน และทีม
ผู้นำชุมชนเฝ้าระวัง
ปัญหาเรื่องการใช้
สารเสพติด

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์สถานการณ์

ผู้ป่วยกลุ่ม**สีแดง** รวมจำนวน **8 ราย** เป็นชายทั้งหมด อายุระหว่าง 21-51 ปี

ประเภทผู้ป่วย

สารเสพติดที่ใช้

ระยะห่างการฉีดยา

จิตเวชทั่วไป

จิตเวชจากสาร
เสพติด

กัญชา

ยาบ้า

ทุก 1 เดือน

ทุก 2 สัปดาห์

3 ราย

5 ราย

2 ราย

3 ราย

3 ราย

5 ราย

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้ป่วย

ผู้ป่วยจิตเวชจากสารเสพติดที่อาการกำเริบบ่อยครั้ง จำนวน 5 ราย หลังพัฒนารูปแบบ การดูแลดูแล 6 เดือน ยังคงแผนการรักษาโดยการ ฉีดยาที่ชุมชนทุก 2 สัปดาห์ ทั้ง 5 ราย อาการสงบ ปรับระดับความรุนแรงเป็นสีเขียวทั้ง 5 ราย มีอาการกำเริบซ้ำ เพียง 2 ราย รายละ 1 ครั้ง ได้รับการดูแลร่วมกันโดยทีม คณะกรรมการ พชอ.

ครอบครัว/ญาติ

ไม่เกิดความรุนแรงในครอบครัว ผู้ป่วยและครอบครัวอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ สมาชิกในครอบครัวสามารถไปประกอบอาชีพได้ ครอบครัว มีความเข้าใจในการดูแลและเฝ้าระวังอาการ เกิดการยอมรับภายในครอบครัว มีภาวะเครียดลดลง ประเมิน ST5 ผู้ดูแล แปลผลเครียด ระดับปานกลาง 4 ราย เครียดระดับมาก 1 ราย

ชุมชน

ชุมชนเกิดความพึงพอใจ ผู้ป่วยอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนได้ เกิดการยอมรับเห็นอกเห็นใจ มีส่วนร่วมในการดูแล และเฝ้าระวังอาการ มีการจ้างงานผู้ป่วยในชุมชน อสม./ทีมดูแลมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลและเฝ้าระวังผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน ร้อยละ 90

อภิปรายผล/ข้อเสนอแนะ

- 1 การเข้าถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา ในตัวผู้ป่วยและครอบครัวจะทำให้สามารถวางแผนการดำเนินงานได้ง่ายขึ้น
- 2 ให้ความรู้ในการดูแลผู้ป่วย การสังเกตและเฝ้าระวัง 5 สัญญาณเตือนอันตราย แก่ครอบครัวและชุมชน เพื่อนำผู้ป่วยเข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาได้รวดเร็วที่สุด
- 3 การยอมรับในตัวตนและความเจ็บป่วยผู้ป่วยจิตเวชและครอบครัวของผู้นำชุมชน อสม.และชุมชนจะส่งผลให้เกิดการดูแลเฝ้าระวัง และแก้ปัญหาร่วมกันโดยคนในชุมชน
- 4 เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคระหว่างการดำเนินงาน ต้องทบทวนและวางแผน แก้ไขการทำงาน ปรับให้เข้ากับบริบทความสมดุลของผู้ป่วยและชุมชน ยึดผู้ป่วยและครอบครัวเป็นศูนย์กลาง
- 5 การทำงานเป็นทีม การประสานงานการทำงานร่วมกันทั้งฝ่ายสาธารณสุข ปกครอง ตำรวจ และภาคชุมชน
- 6 สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งยาบ้าและการเข้าถึงการเสพติดง่ายขึ้น

1. วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ.วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี
2. เอกรัตน์ หามนตรี. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (2561–2580). กรุงเทพมหานคร
3. กานต์ชัยพิสิฐ คงเสถียรพงษ์ และศิริวิไลซ์ วนรัตน์วิจิตร. (2564). คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ: ความท้าทายและการพัฒนา District Quality Development Committee: Challenges and Development
วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์
4. วุฒิภักต์ คำหงษ์ษา. (2566). การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลนาหนัง อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาหนัง จังหวัดหนองคาย
5. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2566). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ. 2566-2570)

Thank You

